

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ СМЪРТНА СХВАТКА

Превод от английски: Светла Христова, —

chitanka.info

С натежало сърце пристъпвам към тези редове, в които за последен път ще изтъкна необикновените дарби на моя приятел Шерлок Холмс. По несвързан и — както сам долавям — крайно незадоволителен начин се постарях да опиша странните събития, които преживяхме заедно — от случката, събрала ни най-напред в периода на „Етюд в червено“, та чак до намесата му в делата, изложени в „Морския договор“, благодарение на която безспорно бяха предотвратени сериозни международни усложнения. Възнамерявах да сложа точка още там и да не спомена ни дума за събитието, създадо такава пустота в живота ми, че двете изтекли оттогава години с нищо не успяха да я запълнят. Ала наскоро публикуваните писма, в които полковник Джеймс Мориарти защити паметта на брат си, не ми оставиха друг избор, освен да хвана перото и да опиша какво се случи всъщност. Единствен аз зная цялата истина по въпроса и съм доволен, че най-сетне дойде време, когато потулването ѝ не служи на ничии интереси. Доколкото ми е известно, в пресата имаше само три съобщения — онова в „Журнал дьо Женев“ от 6 май 1891 година, телеграмата на Агенция Ройтерс, публикувана в английските вестници на 7 май, и, най-сетне, писмата, за които споменах по-горе. Първото и второто от изброените съобщения бяха крайно сбити, а последното, както възнамерявам да докажа, напълно изопачава фактите. Мой дълг е да разкажа за пръв път какво се случи всъщност между професор Мориарти и господин Шерлок Холмс.

Читателят навярно ще си спомни, че след като се ожених и започнах частна практика, извънредно близкото приятелство, което ме свързваше с Холмс, доби по-различен характер. Той все още ме посещаваше от време на време, когато се нуждаеше от придружител в разследванията си, ала това ставаше все по-рядко. Сега установявам, че през 1890 година е имало само три случая, които съм отбелязал в записките си. През зимата на същата година и ранната пролет на 1891-ва научих от вестниците, че френското правителство го е ангажирало във връзка с изключително важен въпрос, а от самия Холмс получих две кратки писъмца — от Нарбон и Ним, които ми дадоха да разбера, че престоят му във Франция навярно ще се проточи. Затова бях донякъде изненадан, когато вечерта на 24 април той внезапно влезе в кабинета ми. Направи ми впечатление, че изглежда още по-слаб и блед от обичайното.

— Да, напоследък не се щадях — отвърна той по-скоро на погледа, отколкото на думите ми. — Напрежението ми се отразява... Нали нямаш нищо против да затворя кепенците?

Единствената светлина в стаята идваше от лампата на масата, където четях. Примъквайки се покрай стената, Холмс стигна до прозорците, затвори кепенците и здраво ги залости.

— Да не би да се опасяваш от нещо? — попитах.

— Всъщност да.

— И от какво?

— От пневматична пушка.

— Но, скъпи Холмс, какво говориш?

— Мисля, че ме познаваш достатъчно добре, Уотсън, за да ти е ясно, че не съм от плашливите. Ала да си затваряш очите за надвиснала опасност, е проява по-скоро на глупост, отколкото на храброст. Би ли ми подал кибрита?

Той всмукна дим така, сякаш търсеше от цигарата успокоение.

— Трябва да се извиня, задето идвам толкова късно — рече той, — и да те помоля да пренебрегнеш официалностите, като ми позволиш да си тръгна през задния зид на градината ти.

— Какво означава всичко това? — възкликнах.

Холмс протегна ръка към лампата и аз видях, че кокалчетата на пръстите му са ожулени и кървят.

— Това не е дреболия — рече той с усмивка. — Подхванал съм нещо, в което човек може и цяла ръка да счупи. Тук ли е госпожа Уотсън?

— Замина на гости у едни познати.

— Виж ти! Значи си сам?

— Съвсем сам.

— В такъв случай ми е по-лесно да ти предложи да дойдеш с мен за една седмица на континента.

— Къде?

— О, където и да е. Все едно.

Предложението звучеше твърде необичайно. Не бе присъщо на Холмс да предприема безцелни пътувания и нещо в бледото му изнурено лице ми подсказа, че нервите му наистина са опънати докрай. Той забеляза въпросителния ми поглед и като опря лакти в

коленете и събра върховете на пръстите си, започна да ми обяснява ситуацията, в която бе изпаднал.

— Професор Мориарти едва ли ти е познат? — започна Холмс.

— Не съм и чувал за него.

— Ето това е удивителната гениалност на този човек! — извика той. — Оплел е цял Лондон в паяжината си, а хората не са и чували името му. Това го поставя на най-високия връх в историята на престъпния свят. Казвам ти сериозно, Уотсън, ако ми се удаде да победея този мъж и да избавя обществото от него, наистина ще реша, че кариерата ми е достигнала върха си и ще съм готов да се отдам на спокойни занимания. Между нас казано, благодарение на последните случаи, при които успях да помогна на скандинавската кралска фамилия и на Френската република, получих възможност да заживея тихия живот, който в най-голяма степен съответства на природата ми, посвещавайки се на химическите си изследвания. Ала няма за мен отдих, Уотсън, не бих могъл дори да седя спокойно в креслото си, докато ме мъчи мисълта, че човек като професор Мориарти се разхожда необезпокояван по лондонските улици.

— Но какво е извършил той?

— Житейският му път е наистина необикновен. Произлиза от добро семейство и е получил отлично образование, а природата го е надарила с изумителни математически способности. Едва навършил двайсет и една години, пише трактат за бинома на Нютон и печели европейска известност. След това получава катедрата по математика в един от провинциалните ни университети и всичко навява на мисълта, че го очаква блестяща кариера. Ала той е получил по наследство наистина демонични наклонности. Страстта към престъпления е в кръвта му и наместо да я отслабят, необикновените му умствени способности многократно я засилват и я правят по-опасна. В университетското градче плъзват зловещи слухове за него и в крайна сметка той е принуден да напусне катедрата и да се установи в Лондон, където работи като инструктор в армията. Това се знае публично за него, ала сега ще ти разкажа какво научих самият аз. Както ти е известно, Уотсън, няма по-добър познавач на висшия престъпен свят на Лондон от мен. Години наред непрекъснато усещах някаква сила зад злосторниците, дълбоко вкоренена организация, която всеки път се изпречваше като стена пред закона и поемаше под своя закрила

престъпниците. Безброй пъти при най-различни случаи — измами, грабежи, убийства — долавях присъствието на тази сила и по пътя на дедукцията съзирах действието ѝ в много от неразкритите престъпления, в чието разрешаване не съм участвал. Години наред се стараех да разкъсам плътното ѝ було, додето най-сетне ми се удаде да изтегля нужната нишка, която след хиляди изкусни плетеници ме отведе до бившия професор Мориарти, прославения математик. Той е същински Наполеон на престъпния свят, Уотсън, организаторът на половината известни злодеяния и на почти всички неразкрити престъпления в този голям град. Той е гений, философ, абстрактен мислител, човек, надарен с действително първокласен ум. Седи неподвижно като паяк в средата на мрежата си, ала тази мрежа има хиляда нишки и той отлично познава трептенето на всяка от тях. Сам не върши почти нищо, но съставя плановете. Агентите му обаче са многобройни и великолепно организирани. Ако трябва да се извърши престъпление — да речем, документ да се присвои, дом да се ограби, човек да се премахне, — това се съобщава на професора и той съставя плана, а други го изпълняват. Агентът, разбира се, може да бъде заловен. В такъв случай обаче винаги се намират пари, за да бъде пуснат под гаранция или да се сдобие с добър защитник. Ала силата, която използва агента, винаги е извън обсега на закона — даже извън подозрение. Такава бе организацията, която разкрих най-напред по логически път, Уотсън. Посветих цялата си енергия, за да я изоблича и сразя. Професорът обаче бе защитен от тъй хитро измислени предпазни мерки, че независимо от всичките ми усилия сякаш бе невъзможно да се сдобия с достатъчно улики, които да имат нужната тежест в един съдебен процес. Познаваш способностите ми, драги ми Уотсън, но все пак в края на третия месец бях принуден да призная, че съм срещнал противник, който не ми отстъпва по интелект. Ужасът, който престъпленията му пораждаха у мен, донякъде премина във възхищение пред уменията му. Ала най-сетне той допусна грешка — съвсем дребна, наистина, но по-сериозна, отколкото можеше да си позволи, при положение че бях неотлъчно по следите му. Веднага се възползвах от възможността и тръгвайки от тази отправна точка, започнах да плета около него мрежата си, която вече е почти завършена. След три дни, тоест идния понеделник, моментът ще е назрял и професорът заедно с всички по-важни членове на бандата му

ще падне в ръцете на закона. Тогава ще започне най-големият криминален процес на века, разplitането на повече от четирийсет загадъчни престъпления, виновниците за които ще отидат на бесилото. Ала направим ли една необмислена крачка, те, както и сам разбираш, могат да ни се изплъзнат дори в последния миг. Ако можех да действам скрито от професор Мориарти, всичко щеше да е наред. Той обаче се оказа твърде ловък и съзираше всяка стъпка, която предприемах, за да го оплета в мрежата си. Много пъти се опитваше да се измъкне, но аз винаги го тласках пак към нея. Повярвай ми, приятелю, ако бе възможно подробно да се опише тази мълчалива схватка, описанието би заело подобаващо място като най-блестящия и бурен летопис, съхранен в детективските архиви. Никога не съм достигал такава висота, но и никога не съм срещал такъв отпор от противника си. Той нанасяше мощни удари, които отразявах с още по-голяма сила. Тази сутрин предприех последните си действия и само три дни още ми бяха нужни, за да завърша делото си. Седях в стаята си и премислях още веднъж всичко, когато изведнъж вратата се отвори и пред мен застана професор Мориарти. Имам доста здрави нерви, Уотсън, но трябва да призная, че се сепнах, когато видях на прага си човека, който напоследък занимаваше всичките ми мисли. Външността му ми бе добре позната. Мориарти е извънредно висок и слаб, има високо чело, бяло и изпъкнало, а очите му са дълбоко хлътнали. Ходи гладко избръснат, лицето му е бледо и аскетично, все още запазило нещо от излъчването на бившия професор. Раменете му са приведени от дългите часове, прекарани на писалището, а издадената му напред глава постоянно се поклаща насам-натам, така че му придава донякъде вид на влечуго. Застанал на прага, той се взираше в мен с мрачно любопитство. „Надорбитната ви кост не е толкова добре развита, колкото очаквах — рече той най-сетне. — И ще ви кажа, че да държите зареден револвер в джоба на халата си, е опасен навик.“ Още със самото му влизане мигновено осъзнах, че над мен надвисва огромна опасност. Единственият му изход бе да ме накара да замълча завинаги. Затова прехвърлих светкавично револвера от чекмеджето на масата в джоба си, насочвайки дулото към професора през плата. При тази забележка обаче извадих оръжието и го сложих на масата със запънат ударник. Мориарти все още се усмихваше, присвил очи, но в погледа му имаше нещо, което ме караше да се радвам, че оръжието все пак ми

е подръка. „Вие очевидно не ме познавате“ — каза той. „Напротив — отвърнах, — според мен е доста очевидно, че ви познавам. Седнете, моля. Мога да ви отделя пет минути, ако имате какво да ми кажете.“

„Вече добре си представяте всичко, което имам да ви кажа“ — рече той. „В такъв случай навярно и вие си представяте какъв отговор ще ви дам.“

„Значи държите на своето?“

„Безусловно.“ Той пхна ръка в джоба си и аз веднага грабнах револвера. Професорът обаче измъкна само един бележник, в който бе надраскал някакви дати. „Изпречихте се на пътя ми на 4 януари — поде той. — На 23-ти пак ме обезпокоихте, към средата на февруари ми причинихте сериозно неудобство, в края на март напълно осуетихте плановете ми, а сега, когато и април изтича, заради вашето постоянно преследване се оказах в положение, когато над мен виси реална заплаха да изгубя свободата си. Просто нетърпимо.“

„И какво разрешение предлагате?“ — попитах.

„Откажете се, господин Холмс — поклати той глава. — Оставете.“

„След понеделник“ — казах. „Тц, тц! Човек с вашата проникателност лесно ще види, че работата може да има само един завършек. Просто трябва да се оттеглите. Сам направихте така, че да няма друг изход. За мен бе истинска интелектуална наслада да наблюдавам как се борите, и съвсем откровено ви казвам, че ще бъда огорчен, ако ме принудите да прибягна до крайни мерки. Усмивхате се, сър, но мога да ви уверя, че съм напълно искрен.“

„Опасността е неотменима част от моята професия“ — отбелязах. „Вече не става дума за опасност, а за неотменима гибел — рече той. — Застанали сте на пътя не само на един човек, а на могъща организация, чийто пълен обхват дори вие, колкото и да сте умен, не сте в състояние да осъзнаете. Трябва да се оттеглите, господин Холмс, в противен случай просто ще бъдете премазан.“

„Опасявам се — казах и се надигнах от стола си, — че заради този тъй приятен разговор ще пренебрегна една важна работа, което ме зове на друго място.“ Професорът също стана и ме изглежда мълчаливо, печално клатейки глава. „Е, какво пък! — каза накрая. — Жалко, наистина, но направих каквото бе по силите ми. Познавам всеки ход от вашата игра. До понеделник сте с вързани ръце. Това е двубой, господин Холмс. Вие се надявате да ме поставите на подсъдимата скамейка, а аз ви уверявам, че никога няма да се изправя там. Надявате се да ме победите и ви казвам, че никога няма да успеете. А ако все пак сте достатъчно ловък, за да ме погубите, бъдете

сигурен, че същата участ ще сполети и вас.“ „Отрупахте ме с комплименти, господин Мориарти — казах. — Нека и аз ви отвърна с един. Ако съм уверен в първата възможност, в интерес на обществото с радост бих приел и втората.“ „Мога да ви обещаая едното, ала не и другото“ — изръмжа той, обърна приведения си гръб и излезе, като се озърташе с присвити очи. Така завърши моята необикновена среща с професор Мориарти. Да си призная, тя ми оказа твърде неприятно въздействие. Спокойният му и точен начин на изразяване създава впечатление за искреност, непостижимо за обикновен негодник. Ти, разбира се, ще кажеш: „Защо не се обърнем към полицията?“ Ала аз съм напълно убеден, че ударът ще дойде не от него, а от агентите му. Имам неоспоримо доказателство, че ще стане именно така.

— Нима вече са те нападнали?

— Драги ми Уотсън, професор Мориарти не е от хората, които обичат да протакат. По пладне излязох да свърша една работа на улица „Оксфорд“. Докато завивах на ъгъла от „Бентинк“ към пресечката „Уелбек“, в последния миг зърнах фургон с два коня, който се носеше с бясна скорост право към мен. Едва отскочих на тротоара и успях да се спася за части от секундата. Фургонът профуча по „Марилбоун лейн“ и в миг изчезна. След това вече се стараех да не слизам от тротоара, но докато вървах по „Виър“, от покрива на една къща полетя тухла и се разби точно до краката ми. Отидох в полицията и поисках да направят оглед на мястото. На покрива бяха струпани тухли и плочи, очевидно подготвени за ремонт, и полицаите искаха да ме убедят, че вятърът просто е съборил една от тях. Разбира се, чудесно знаех как стоят нещата, но не разполагах с никакви доказателства. След това взех кабриолет и отидох до квартирата на брат ми на „Пел Мел“, където прекарах целия ден. Оттам реших да дойда при теб и по пътя бях нападнат от някакъв негодник със сопа. Проснах го и сега е задържан от полицията, но мога да ти гарантирам, че никой никога не ще открие и най-малката връзка между джентълмена, в чиито предни зъби ожулих ръката си, и скромния преподавател по математика, който в момента навярно решава сложни задачи върху черната дъска на петнайсет километра от тук. Сега вече разбираш, Уотсън, защо с влизането си побързах да спусна кепенците и бях принуден да поискам позволение да напусна дома ти не през входната врата, а по друг, не тъй биещ на очи начин.

Смелостта на моя приятел често ме е изпълвала с възхищение, но онази вечер останах поразен от нея, докато го слушах спокойно да изброява серията произшествия, случили му се в един кошмарен ден.

— Нали ще останеш да нощуваш тук? — попитах.

— Не, приятелю, мога да се окажа опасен гост. Вече съм си съставил планове и вярвам, че в крайна сметка всичко ще се развие добре. Нещата са стигнали до етап, когато помощта ми не е необходима за арест, макар че ще трябва да присъствам по време на процеса. Очевидно най-разумно е да не съм тук през тези няколко дни, оставащи до решителния миг, когато полицията ще има пълна свобода на действие. При това наистина много ще се радвам, ако можеш да дойдеш с мен на континента.

— В момента нямам кой знае колко пациенти — рекох, — пък и услужливият ми колега съсед ще ме замести. С удоволствие ще дойда.

— Значи можем да тръгнем още утре сутринта?

— Да, щом е необходимо.

— О, съвършено необходимо е. А сега ще ти дам указания и те моля, скъпи Уотсън, да ги следваш съвсем дословно, защото заедно повеждаме сложна игра с най-ловкия негодник и е най-могъщия престъпен синдикат в цяла Европа. Слушай ме внимателно! Още тази вечер ще пратиш на гара Виктория по доверен човек целия багаж, който възнамеряваш да вземеш, без да посочваш къде пътуваш. На сутринта ще пратиш прислужника си да докара кабриолет, като му възложиш да не взема нито първия, нито втория, който му се изпречи. Щом се качиш, ще отидеш на „Странд“, към Лоудърския пасаж, а на кочияша ще дадеш листче с адреса, като го помолиш в никакъв случай да не го изхвърля. Подготви се да се разплатиш предварително и щом кабриолетът спре, веднага претичай през пасажа, като така си разчетеш времето, че да стигнеш до другия му край точно в девет и петнайсет. Там ще видиш до самия тротоар малка карета, карана от човек с плътна черна пелерина с червен кант на яката. Ще се качиш в нея и ще стигнеш на гарата тъкмо навреме, за да хванеш експреса.

— А къде ще се срещна с теб?

— На гарата. Второто първокласно купе в предния вагон ще бъде запазено за нас.

— Значи ще се видим чак в купето?

— Да.

Напразно увещавах Холмс да остане да пренощува при мен. Очевидно той се опасяваше да не навлече неприятности на дома, който го подслонява, и държеше да си тръгне. Изричайки набързо няколко последни наставления за сутринта, той стана и излезе с мен в градината, прехвърли се през зида на улица „Мортимър“ и веднага с подсвирване повика един файтон. След миг чух как колелата се отдалечават с тропот.

На сутринта изпълних точно указанията на Холмс. Кабриолетът бе взет с нужните предпазни мерки, за да не попаднем на капан, тъй че след закуска поех веднага към Лоудърския пасаж и го преминах с цялата бързина, на която бях способен. Там ме чакаше карета с много едър кочияш, загърнат с тъмна пелерина; щом се качих, той мигновено шибна коня и бързо пое към гара Виктория. Едва бях успял да слеза, когато той обърна каретата и се отдалечи все така стремглаво, без дори да ме погледне.

Дотук планът ни се развиваше блестящо. Багажът ми ме чакаше на гарата и с лекота открих указаното от Холмс купе, още повече че само то в целия влак беше с табела „Запазено“. Сега единствената ми тревога бе отсъствието на Холмс. Според часовника на гарата до тръгването на експреса оставаха едва седем минути. Напразно търсех с поглед сред тълпата пътници и изпращачи жилавата фигура на моя приятел. От него нямаше и следа. За кратко отклоних вниманието си, помагайки на един достопочтен италиански свещеник, който се опитваше на завален английски да обясни на носача, че багажът му трябва да замине за Париж. После, оглеждайки се още веднъж, се прибрах в купето си, където пак се натъкнах на въпросния грохнал италианец. Оказа се, че носачът го е настанил в моето купе, въпреки че билетът му не беше за там. Нямаше смисъл да му обяснявам, че присъствието му е нежелано, тъй като италианският ми бе по-оскъден и от неговия английски. Свих примирено рамене и продължих да се озъртам тревожно за моя приятел. Ледени тръпки ме побиха при мисълта, че може да е станал жертва на ново среднощно нападение. Всички врати вече бяха затворени, локомотивът изсвири и изведнъж...

— Драги ми Уотсън, та ти дори не благоволи да ми кажеш „Добро утро“! — обади се един глас току до мен.

Огледах се, смаян донемайкъде. Възрастният свещеник се бе извърнал с лице към мен. За един миг бръчките му се изгладиха,

увисналият към брадичката нос се вирна, долната устна вече не стърчеше напред и устата не ломотеше неясно, мътните очи бяха възвърнали предишната си искрица, а немощно приведеният гръб се изправи. В следващата секунда обаче фигурата отново се сведе пред очите ми и Холмс изчезна тъй бързо, както се бе явил.

— Мили Боже! — възкликнах. — Как ме стресна!

— Все още се налага да бъдем крайно предпазливи — прошепна той. — Имам основания да мисля, че те са по петите ни. А, ето го и самия Мориарти.

Влакът тъкмо потегляше, когато Холмс изрече тези думи. Хвърляйки поглед през прозореца, зърнах един висок мъж, който с яростно блъскане си проправяше път през тълпата и размахваше ръце, сякаш за да спре влака. Беше твърде късно, той бързо набираше скорост и миг по-късно гарата вече бе останала зад нас.

— Както виждаш, при цялата ни предпазливост едва се изплъзнахме — рече Холмс със смях.

Той стана, свали черното расо и шапката, с които се бе дегизирал, и ги напъха в ръчната си чанта.

— Успя ли да прегледаш сутрешния вестник, Уотсън?

— Не.

— Значи не знаеш за произшествието на улица „Бейкър“?

— На улица „Бейкър“ ли?

— Снощи са подпалили квартирата, но не са успели да нанесат големи щети.

— За Бога, Холмс! Та това минава всякакви граници.

— По всяка вероятност след ареста на техния човек със сопата са изгубили следите ми. Иначе изобщо не биха могли да предположат, че съм се върнал у дома. Очевидно обаче са започнали да наблюдават теб и това е причината Мориарти да се появи на гарата. Направи ли някаква грешка при идването си насам?

— Съвсем точно изпълних указанията ти.

— Намери ли каретата, която ти описах?

— Да, чакаше ме на уреченото място.

— А позна ли кочияша?

— Не.

— Беше брат ми Майкрофт. Добре е в такива случаи да не се доверяваш на наемник. Ала сега трябва да решим какво ще

предприемем спрямо Мориарти.

— Тъй като сме взели експреса, а параходът ще отплава едва след нашето пристигане, смятам, че окончателно сме му се изплъзнали.

— Драги ми Уотсън, явно не си осъзнал пълния смисъл на думите ми, когато ти казах, че в интелектуално отношение този човек никак не ми отстъпва. Нали не смяташ, че ако аз бях на мястото на преследвача, щях да допусна едно толкова незначително препятствие да осуети плановете ми? Е, в такъв случай защо го подценяваш?

— Но какво може да направи той?

— Същото, което щях да направя и аз.

— А ти как би постъпил?

— Щях да ангажирам извънреден влак.

— Но той несъмнено ще закъснее.

— Съвсем не. Нашият влак спира в Кентърбъри, а и ще се наложи поне петнайсет минути да чакаме парахода. Там ще ни настигне и Мориарти.

— Сякаш ние, а не той, се укриваме от закона. Защо не поискаш да го арестуват веднага щом пристигне?

— Това би означавало да унищожа плода на тримесечните си усилия. Ще заловим едрата риба, ала дребните ще се разбягат на всички страни. А в понеделник всички ще попаднат в мрежата. Не, тъкмо сега арестът е недопустим.

— Какво ще правим тогава?

— Ще слезем в Кентърбъри.

— А после?

— Е, после ще трябва да отпътуваме за Ню Хейвън и от там за Диеп. Мориарти отново ще направи същото, което бих направил и аз — ще замине за Париж, ще отиде в гардеробното на гарата, ще засече куфарите ни и ще чака там два дни. Междувременно ние ще се снабдим с чифт нови пътни чанти, насърчавайки по този начин промишлеността на страните, които прекосяваме, и най-спокойно ще се отправим към Швейцария през Люксембург и Базел.

И тъй, слязохме в Кентърбъри само за да установим, че влакът за Ню Хейвън тръгва чак след час.

Все още гледах доста унило след бързо отдалечаващия се вагон с багажа, който отнасяше надалеч гардероба ми, когато Холмс ме дръпна

за ръкава и посочи към железопътната линия.

— Задава се! — възкликна той.

В далечината, сред горите на Кент, нагоре се издигаше тънка струйка дим. Минута по-късно видяхме един влак, състоящ се от локомотив и един вагон, да лети по извитата линия, която водеше към гарата. Едва успяхме да се мушнем зад купчина багаж, когато той профуча край нас с оглушителен трясък, пращайки струя горещ въздух в лицата ни.

— Отмина — рече Холмс, докато наблюдавахме как вагонът се поклаща и тресе по релсите. — Както виждаш, досетливостта на нашия приятел си има граници. Щеше да е проява на същинско майсторство, ако бе направил същите изводи, които направих аз, и бе действал по съответния начин.

— А как ли щеше да постъпи, ако ни бе догонил?

— Изобщо не се съмнявам, че би се опитал да ме убие. Е, в тази игра сме двама, и аз нямаше да стоя със скръстени ръце. Сега въпросът е дали да подраним с обяда още тук, или да рискуваме да изгладнеем до смърт, докато се доберем до бюфета в Ню Хейвън.

Същата нощ пристигнахме в Брюксел и останахме там два дни, а на третия заминахме за Страсбург. В понеделник сутринта Холмс изпрати телеграма до лондонската полиция, а вечерта отговорът вече ни чакаше в хотела. Холмс разпечата телеграмата и след миг я запрати в камината с гневно проклятие.

— Трябваше да го предвидя! — простена той. — Избягал е!

— Кой, Мориарти?

— Заловили са цялата банда без него! Успял е да им се изплъзне. Естествено, щом напуснах страната, там не е останал никой, способен да се справи с него. Все пак смятах, че съм сложил в ръцете им всички необходими средства. А сега май ще е по-добре да се върнеш в Англия, Уотсън.

— Защо?

— Защото съм опасен спътник за теб. Този човек загуби всичко. Върне ли се в Лондон, с него е свършено. Ако наистина съм прозрял характера му, очаквам сега да хвърли всичките си сили, за да ми отмъсти. Той ми даде да разбера това по време на кратката ни среща и

смятам, че говореше напълно сериозно. Искрено те съветвам да се върнеш при пациентите си.

Подобна молба трудно би имала успех, когато е отправена към такъв опитен боец и стар приятел като мен. Седнали в ресторанта на хотела в Страсбург, ние поспорихме половин час и още същата нощ продължихме пътешествието си към Женева.

В продължение на една прекрасна седмица бродихме из долината на Рона, а после, минавайки през Лойк, поехме през прохода Геми, все още потънал в дълбок сняг, и през Интерлакен стигнахме до Майринген. Беше чудно пътуване. Под нас се разстилаше нежната пролетна зеленина, а над главите ни белееха девствените снегове, но аз ясно усещах, че Холмс дори за миг не забравя заплахата. В уютните алпийски селца или в уединените планински проходи, навсякъде отгатвах по бързия му втречен поглед, внимателно изучаващ лицата на всички пътници, с които се разминавахме, че е твърдо убеден в опасността, следваща ни неотклонно при всяка наша крачка.

Едва бяхме отминали Геми и вървахме по брега на унилото Даубензее, когато един огромен камък се откърти от скалата вдясно от нас и с грохот се стовари в езерото зад гърба ни. Холмс мигновено се покатери горе и застанал на един щръкнал зъбер, се заоглежда на всички страни. Напразно нашият водач го уверяваше, че напролет падането на такива камъни е обичайно явление по тия места. Холмс не каза нищо, но ми се усмихна с изражението на човек, който вижда как очакванията му се изпълняват в действителност.

И все пак, въпреки напрежението от постоянната бдителност, нито за миг не изглеждаше угнетен. Напротив, не помня никога да съм го виждал в такова приповдигнато настроение. Не се уморяваше да изтъква с каква радост би прекратил дейността си, стига да е сигурен, че обществото наистина ще се избави от Мориарти.

— Даже, струва ми се, с право мога да кажа, Уотсън, че животът ми не е преминал съвсем напразно — каза той. — И ако жизненият ми път трябва да приключи още тази нощ, това не би ми попречило да хвърля поглед назад спокойно и удовлетворено. Благодарение на моите усилия Лондон стана по-чист. Разгледал съм над хиляда случая и съм уверен, че никога не съм използвал силите си в полза на неправата страна. В последно време повече се изкушавам да надникна в загадките на природата, а не в онези повърхностни проблеми, за които

е отговорно твърде неестественото устройство на нашето общество. В деня, когато увенчая кариерата си със залавянето или унищожението на най-опасния и способен престъпник в цяла Европа, ти, Уотсън, ще трябва да сложиш край на мемоарите си.

А сега ще се опитам да изложа кратко, но точно малкото събития, които ми остават да разкажа. Мъчително е да се задържам на тази тема, но съзнавам, че дългът изисква да не пропусна и най-малката подробност.

На 3 май пристигнахме в селцето Майринген и отседнахме в „Енглишер хоф“, чийто съдържател по това време бе Петер Щайлер-старши. Хазяинът ни беше умен мъж и говореше отлично английски, тъй като бе работил три години като келнер в хотел „Гроувнър“ в Лондон. По негов съвет двамата с Холмс излязохме в планината следобед на 4 май с намерението да пренощуваме в селцето Розенлау. Хазяинът ни препоръча на всяка цена да разгледаме Райхенбахския водопад, който се намираше приблизително на половината път, но малко встрани.

Мястото е действително страховито. Пълноводният поток, набъбнал още повече от топящите се снегове, се сгромолясва в бездънна пропаст, от която се издига облак ситни пръски като дим от горяща сграда. Ждрелото, в което се вие реката, представлява огромна бездна, врязана сред блестящи, черни като въглен скали и постепенно стесняваща се в разпенен, кипящ, неизмерно дълбок котел, който постоянно прелива и мощно изстрелва водата обратно към околните зъбери. Неудържимите зелени струи, падащи с неспирен грохот, както и плътната, искряща завеса от пръски, които със съскане се носят нагоре, замайват зрителя с вихреното си движение и нестихващия ек. Застанали до ръба, двамата се вирахме в блестящата разпенена вода, разбиваща се в черните камъни далеч под нас, и слушахме долитащия от бездната рев, който почти напомняше човешки глас.

Пътеката, водеща до това място, се вие в полукръг, за да предложи цялостен изглед към водопада, ала завършва рязко и пътникът е принуден да се върне обратно. Тъкмо се бяхме обърнали, когато видяхме да тича към нас едно местно момче с писмо в ръка. Писмото носеше печата на хотела, който току-що бяхме напуснали. Беше написано от собственика и адресирано до мен. Той ми съобщаваше, че само няколко минути след тръгването ни в хотела

пристигнала англичанка, болна от туберкулоза в последен стадий. Оказало се, че е презимувала в „Давос плац“, и тъкмо поела на път, за да се присъедини към приятелите си в Люцерн, когато получила внезапен кръвоизлив. По всичко личало, че ѝ остават броени часове живот, ала за нея щяло да е огромна утеха да види английски лекар в последните си мигове, тъй че дали бих се съгласил да се притека на помощ и прочие, и прочие. В послеписа добрият Щайлер ме уверяваше, че с тази постъпка бих направил голяма услуга и на него, тъй като дамата категорично отказвала да получи помощ от швейцарски лекар, с което стоварвала огромна отговорност върху собственика на хотела.

На подобен призив човек не може да не откликне. Сърце не ми даваше да отхвърля молбата на сънародничка, умираща на чужда земя. При все това се колебаех дали е редно да оставя Холмс сам. В крайна сметка решихме невръстният швейцарец, който бе донесъл писмото, да остане при него в ролята на водач и спътник, а аз да се върна в Майринген. Приятелят ми искаше да постои още малко край водопада, а после да се спусне бавно надолу към Розенлау, където аз щях да се присъединя към него същата вечер. Преди да поема обратно, зърнах Холмс, облегат на една скала със скръстени ръце, да се визира в бурните води. Както разбрах по-късно, съдбата бе отредила тогава да видя приятеля си за последен път.

Когато се спуснах долу, погледнах още веднъж назад. От това място водопадът вече бе скрит от погледа ми, но затова пък виждах лъкатушната пътека, която водеше към него, виейки се по билото на хълма. Видях някакъв мъж да се изкачва по нея с голяма бързина.

Черният му силует ясно се открояваше на зеления фон. Забелязах го и бях впечатлен от енергичните му крачки, но понеже и аз самият бързах, тласкан от дълга си, почти веднага забравих за него.

Навярно след малко повече от час се добрах до Майринген. Стариият Щайлер стоеше на верандата на хотела си.

— Е — рекох, почти тичайки към него, — надявам се, че дамата не е по-зле?

По лицето му пробяга изненада. Още преди да вдигне въпросително вежди, сърцето ми се смръзна от страх.

— Значи това не сте го писали вие? — попитах, вадейки писмото от джоба си. — И в хотела няма никаква болна англичанка?

— Не, разбира се! — извика той. — Гледай ти, тук е сложен печатът на хотела! А, знаете ли, сигурно го е написал високият англичанин, който пристигна малко след като вие тръгнахте. Той каза, че...

Аз обаче не изчаках да чуя обясненията на съдържателя. Изтръпнал от ужас, вече тичах по селската улица към пътеката, по която току-що бях слязъл. Спускането ми бе отнело около час. Макар да бързах с всички сили, трябваша ми два часа, за да се озова отново при Райхенбахския водопад. Туристическият бастун на Холмс все още стоеше облегат на високия камък, до който бях оставил приятеля си. Самият Холмс обаче не се виждаше и аз напразно го виках по име. Единственият отговор бе кънтящото ехо, с което стръмните скали отразяваха собствения ми глас.

При вида на неговия бастун ме побиха хладни тръпки. Значи изобщо не бе отишъл в Розенлау. Бе останал на тази широка около метър пътечка, обградена с непристъпна скала от едната страна и отвесна пропаст от другата, и именно тук го бе настигнал врагът му. Младият швейцарец също бе изчезнал. Очевидно е бил нает от Мориарти и просто бе оставил двамата противници сами. А после? Кой би могъл да каже какво е станало после?

Няколко минути стоях неподвижно и се мъчех да дойда на себе си, тъй като ужасът на произшествието ме бе сковал напълно. После се досетих за методите на самия Холмс и се постарях да ги приложа, за да разгада как е протекла трагедията. Уви, това бе прекалено лесно! По време на нашия разговор двамата с него не бяхме отишли съвсем до края на пътеката, туристическият бастун отбелязваше мястото, където бяхме спрели. Там възчерната пръст, постоянно оросявана от пръските на потока, бе влажна и мека — дори птица би оставила следа в нея. Два реда стъпки, ясно отпечатани в пръстта, водеха към самия край на пътеката, отдалечавайки се от мен. Следи в обратната посока нямаше. На няколко метра от края мократа земя бе сякаш разорана, а къпините и папратите, израсли по ръба на бездната, бяха изпомачкани и оплескани с кал. Легнах по корем и се взрях надолу в облака от пръски, който потокът запращаше към мен. Междувременно се бе спуснал здрач и сега виждах само тук-там проблясъка на влагата по отвесните черни скали, а далеч долу в бездната — искрящата

разпенена вода. Нададох вик, но до слуха ми достигна само получовешкият рев на водопада.

Все пак съдено ми бе въпреки всичко да получа последен поздрав от моя приятел и другар. Както вече казах, бастунът му бе оставен облегат на един голям камък, който леко се врязваше в пътеката. На върха на тази издатина изведнъж проблесна нещо ярко, което привлече погледа ми. Посегнах и установих, че е сребърната табакера на Холмс. Щом я взех, един навит на свитък лист хартия, който лежеше под нея, падна на земята. Когато го разгънах, видях, че всъщност това са три страници, откъснати от бележника на Холмс и адресирани до мен. Съвсем в неговия стил обръщението бе тъй прецизно, а почеркът — тъй четлив и уверен, сякаш бе писал тези последни редове в кабинета си.

Драги ми Уотсън, пиша ти тези редове с любезното съгласие на господин Мориарти, който ме изчаква, за да уредим окончателно въпросите, засягащи не само него, но и мен. Той бегло ми описа методите, благодарение на които е успял да се изплъзне от английската полиция и постоянно да се осведомява за ходовете ни. Тези способности още повече затвърдиха и бездруго високото мнение, което си бях съставил за способностите му. Мисълта, че ще избавя обществото от зловредното му присъствие, ме изпълва с радост, ала това, боя се, ще стане на цена, която ще причини болка на приятелите ми и най-вече на теб, скъпи Уотсън. Вече ти обясних, че кариерата ми безспорно е достигнала връхната си точка, тъй че не бих и могъл да се надявам на по-подходящ край. Да си призная честно, изобщо не се съмнявах, че писмото от Майринген е измама, и те изпратих там, твърдо убеден, че ще последва подобна развързка. Предай на инспектор Патерсън, че документите, необходими за разобличението и осъждането на цялата банда, се намират в писалището ми, в чекмеджето, означено с „М“, в син плик с надпис „Мориарти“. Преди да напусна Англия, се разпоредих с цялото си имущество и го поверих на брат си Майкрофт.

Моля те, предай на госпожа Уотсън моите най-сърдечни поздрави.

Оставам, скъпи ми приятелю, искрено твой
Шерлок Холмс

Останалото може да се предаде само с няколко думи. Проведеният от експерти оглед на местопроизшествието не остави и капка съмнение, че двубоят между двамата мъже е завършил, както е било неизбежно, с тяхното падане в пропастта, вкопчени в мъртва хватка. Всеки опит да се открият труповете бе отхвърлен като напълно безнадежден и там, в бездната на този страховит казан с клокочеща вода и кипяща пяна, ще лежат навеки най-опасният престъпник и най-изтъкнатият защитник на закона на своето време. Младият швейцарец изобщо не бе открит. Несъмнено и той бе един от многобройните агенти, с които разполагаше Мориарти. Що се отнася до бандата, хората още помнят как уликите, събрани от Холмс, напълно изобличиха цялата организация и разкриха в каква желязна хватка я бе държал покойният ѝ главатар. По време на процеса бяха изнесени твърде оскъдни данни за зловещата фигура на Мориарти и ако сега се почувствах длъжен да разкрия истината за неговата дейност, то бе само заради неразумните защитници, опитали се да очистят паметта му от нападките на онзи, когото винаги ще смятам за най-благородния и най-мъдър мъж сред всички, които съм познавал.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.